

Populační mýtus

Murray Bookchin

"Populační problém" žije jako Fénix, přinejmenším každou generaci a někdy i každou dekádu povstává ze svého popela. Jeho proroctví jsou obvykle totožná a spočívají zejména z tvrzení, že "dosud nevidané" masy lidí zalidňují Zemi a "požírají" její zdroje jako hejno sarančat.

Během průmyslové revoluce zformuloval ustrašený anglický velebníček Thomas Malthus svůj známý "populační zákon", který nás ujišťuje o tom, že zatímco potravinové zdroje rostou pouze aritmetickou řadou, počet obyvatel expanduje geometricky. Malthus v podstatě tvrdil, že "rovnováhy" mezi počtem obyvatel a zdroji obživy můžeme dosáhnout jen s pomocí válek, hladomorů a nemocí. Malthus nezamýšlel svým názorem podpořit rozvoj blahobytu, jeho teorie byla pouze bezcitným ospravedlněním nelidské bída, do které uvrhli masu anglického lidu půdu skupující aristokraté a vykořisťující "industrialisté". Malthus zůstal věrný soudobé atmosféře účelové morálky a stavěl se proti pokusům o zmírnění chudoby, protože prodlužování života chudých lidí by zdvihlo stavidla bránící "populačního růstu".

Malthusův "zákon" se stal součástí darwinovské evoluční teorie a vynořil se i v biologii ve formě "sociálního darwinismu". Tato teorie, která byla o generaci později vášnivě diskutována ve Spojených státech i v Anglii, ve svých důsledcích redukuje společnost na "džungli", ve které zákon "přežití silnějšího" opravňoval k úmyslnému plundrování světa bohatými, či oněmi "silnějšími", zatímco třída námezdně pracujících, bezzemci a "divoši" z Třetího světa byli odsouzeni k životu v bídě, patrně proto, že byli "neschopni" přežít. Arogance bankéřů, průmyslníků a kolonialistů ve Zlatém věku monopolů na přelomu století, kteří do sebe cpali opulentní jídla, zatímco z ulic západních měst byla pravidelně odstraňována těla těch, kteří zemřeli hladem - to vše svědčilo o existenci krutého třídního systému, který vzýval "přirozené právo", aby ospravedlnil blahoby nepočtené skupiny těch, kteří vládli a hlad, pociťovaný masami ovládaných.

Sotva o generaci později dostalo malthusiánství jasně rasistický charakter. Na počátku dvacátých let, kdy ve Spojených státech bujel rasismus namířený proti "snědým" lidem jako Italům, Židům a obyvatelům Východní Evropy, vedla koncepce "biologické méněcennosti" k jasně diskriminačním přistěhovaleckým zákonům, upřednostňujícím "nordické Evropany" na úkor "podlidí". Malthusiánství, které dostalo předponu neo, aby se stalo modernějším, touto legislativou zcela prostupovalo. Populace Spojených států měla být "kontrolována" a americká "kulturní" (rozuměj: rasová) čistota měla být zachráněna, ať již před "Žlutým nebezpečím" z Asie, nebo "Snědým nebezpečím", pocházejícím z latinské a semitské oblasti.

Nacismus ani nemusel vynalézat svoji rasistickou představu urostlého "Árijce", obklíčeného snědými "podlidmi", zvláště pak Židy. Hitler viděl sám sebe jako zachránce "nordické kultury" před "židovskými pověrami", jak se barvitě vyjádřil jeden soudobý velice známý arizonský spisovatel, což je "kulturní" otázka zamotaná fašistickou sociobiologií. Z Hitlerova "nordického" pohledu byla Evropa "přelidněna" a kontinentální etnické skupiny měly být "vyselektovány" na rasovém základě. Odtud pramení osvětivské plynové komory a krematoria, popravčí komanda jdoucí ve stopách německé armády v Rusku v létě 1941 a systematické mechanizované vyvraždění milionů lidí v rozpětí pouhých třech nebo čtyřech let.

Fénix opět povstává

Mohli bychom si pomyslet, že Druhá světová válka a ohavné tradice, ze kterých vyšla, vyvolala rozvinutí hlubšího smyslu pro humanitu a citlivější přístup k životu - ať již lidskému, či nikoli.

Soudě podle způsobu, jakým se "populační problém" znovu vynořil na povrch, zdá se, že jsme odlidštěni měrou dosud nevidanou. Ještě než utichly dozvuky světové války, už jsme mohli na konci 40. let opět slyšet "neomalthusiány", tentokrát jak hovoří na téma používání nově vyvinutých pesticidů pro vyhlazení malárie a antibiotik k zastavení smrtících infekcí z Třetího světa. Dokonce i významní biologové jako William Vogt se zapojili do hry se svými knihami a články, útočícími na

moderní medicínu za to, že zachraňuje lidské životy a předvídali hladomor v Británii mezi léty 1948 a 1978 a bezprostředně hrozící hladomor v Německu a Japonsku. Debatu, občas dosti nechutnou, přehlušila korejská válka a značně optimistická Eisenhowerova éra, po které následovala bouřlivá šedesátá léta se svým poselstvím idealismu, společensky prospěšných aktivit pokud chcete, tak i "humanismu". Již před koncem dekády se však neomalthusiánství znovu objevilo na scéně, tentokrát ve formě pochmurně vyznívajících knih, varujících před "populační bombou" a obhajujících "etikou triád", ve které národy, doporučené pro poskytnutí pomoci ze strany Spojených států, byly ty, které se po vypuknutí studené války neočekávaně ocitly v americkém táboře, bez ohledu na svůj index přírůstku obyvatelstva.

Pokud se na předpovědi mnoha neomalthusiánů zadíváme z odstupů dvaceti let, mohou se nám zdát až bláznivě pošetilí. Byli jsme varováni, často i prostřednictvím masových médií, že například v osmdesátých letech již bude nutné stavět umělé ostrovy, abychom měli kam umístit rostoucí kontinentální populace. S naprostou jistotou nám říkali, že zásoby ropy budou vyčerpány již na konci tohoto století. Planeta bude zmitána válkami mezi hladovějícími zeměmi a každý národ se bude snažit vyrabovat ukryté potravinové zdroje svých sousedů. Ke všeobecné úlevě tato "debata" ustala na konci sedmdesátých let, ale vrátila se znovu v plné kráse v biologickém slovníku ekologie. Z pohledu na předchozí historii a zveličené "předpovědi", se dnes diskuse nese v poklidnějším duchu, ale v některých ohledech je ještě podivnější. Nemuseli jsme proměnit naše oceány na stavební pozemky a ani nám nedošly zásoby potravin, ropy, surovinových zdrojů ... i neomalthusiánských proroků.. Osvojujeme si ale zcela jistě špatné myšlenkové návyky a jsme stále více ohlupováni novým druhem religiozity, která se k nám vkrádá pod názvem "spiritualita" v novém druhu pohanství a primitivismu.

Začínáme především myslet více kvantitativně, než kvalitativně a ponechme stranou všechny řeči o "celosti", "jednosti" a "vzájemné provázanosti". Například se dozvídáme, že "populační problém" je pouze "záležitost matematiky", jak napsal jeden stoupenec nulového populačního přírůstku a nesmírně komplexní záležitost přibývání a ubývání populace je omezena na pouhou hru s čísly, něco podobného fluktuaci indexu newyorské burzy. Lidské bytosti, proměněné v čísla, se pak stávají jakýmsi obtížným hmyzem a jejich počet se prostě porovnává se zásobami potravin. Tento přístup je dnes konvenční. Sociální výzkumy, odlišující se od voodoo ekologie, která se dnes skrývá pod pojmem "hlubinná ekologie", odhalují, že lidé jsou vysoce společenské bytosti a ne pouze určitý druh savců. Jejich jednání je hluboce podmíněno sociálním statutem, podle které přísluší k určitému genderu, stupni hierarchie, společenské třídě, tradiční etnické skupině, komunitě, historické éře, nebo nejrůznějším ideologiím. Lidé rovněž mohou využívat mocné technologie, zdroje surovin, vědu a přirozeně osvojenou schopnost koncepčního myšlení, poskytující jim flexibilitu, kterou se vyznačuje jen několik málo (pokud vůbec nějakých) dalších živých tvorů, ani nemluvě o vyvíjejících se institucích a schopnosti systematické skupinové spolupráce. Nic tedy není iluzornější, než redukovat problém na matematickou záležitost. Špatný intelektuální návyk promýšlet problémy demografie a dokonce i materiálních zdrojů lineárním, asociálním a nehistorickým způsobem, se objevuje ve všech ekologických problémech, zcela zřetelně díky neomalthusiánům a "biocentrismu", který považuje lidi za rovnocenné s ostatními formami života.

Zadruhé, pokud se omezíme na studium nejrůznějších grafů a statistických tabulek, neomalthusiánství nám zmrazí realitu v přítomném okamžiku. Jeho číselné extrapolace nevytvářejí nějakou novou skutečnost, ale pouze statistiku po statistice rozšiřují to, co je v podstatě staré a dané. Malthusiáni jsou "futuristé" pouze v tom nejméně pravděpodobném slova smyslu a už v žádném případě to nejsou "utopisté". Učí nás, abychom přijali společnost, její hodnoty a způsoby lidského chování přesně takové jaké jsou a nikoli jaké by měly nebo mohly být. Tento myšlenkový pokus na nás uvaluje tyranii státu quo a zbavuje nás jakékoli možnosti přemýšlet o radikální změně světového uspořádání. Setkal jsem se jen s několika málo knihami a články od neomalthusiánů, které se ptají, jestli vůbec máme žít v nějakém druhu peněžní ekonomiky a státním systému, nebo jestli má být naše chování orientováno na zisk. Existuje nadbytek knih a článků, vysvětlujících, jak se "snadno a rychle" stát "morálně odpovědným" bankéřem, podnikatelem, statkářem, "vývojovým pracovníkem", či dokonce pokud vím obchodníkem se zbraněmi. Jen velice zřídka se ale diskutuje o tom, jestli by neměl být opuštěn celý kapitalistický systém, ať již korporativní na Západě, či byrokratický na Východě, pokud máme dosáhnout ekologické společnosti. Idiotský slogan Earth First "Zpátky do pleistocénu!" může přitáhnout tisíce lidí, ale jen málo z těch, kteří jsou ovlivněni neomalthusiánskými myšlenkami, se přidá k heslu levicových zelených "Směrem k ekologické společnosti!"

V neposlední řadě je neomalthusiánství maximálně zaostalé v promýšlení důsledků svých požadavků. Pokud se dnes vcelku oprávněně stará o registraci obětí AIDS, jaké by ale mělo totalitní důsledky vytvoření Úřadu pro kontrolu populace, jak nějakí přihlouplí zastánci nulového populačního

růstu navrhovali na konci sedmdesátých let? Představte si, jaké důsledky by vyplynuly z rozšíření státních pravomocí i na oblast reprodukce! Zůstaly by po rozšíření státní autority i na nejméně lidské vztahy vůbec uchráněny nějaké oblasti osobního života? V určité formě byly ale právě takové požadavky vzneseny neomalthusiány na podkladě názorů, které jsou i pod úrovní intelektu abstraktního průměrného Američana.

Sociální příčiny hladu

Zmíněná matematická mentalita, která nebere ohledy na sociální kontext demografie, je neuvěřitelně krátkozraká. Jakmile bez jakékoli reflexe či kritiky přijmeme za danou skutečnost, že žijeme v kapitalistické společnosti založené na principu "ekonomický růst nebo smrt", ve které je akumulace kapitálu zákonem ekonomického přežití a soutěž je motorem "pokroku, pak veškeré výroky o populaci ztrácí jakýkoli smysl. Biosféra bude stejně v důsledku zničena, ať již na planetě bude žít pět miliard nebo jen padesát milionů lidí. Firmy, bratrovražedně soupeřící na volném trhu, musí předstihnout v produkci jedna druhou, pokud chtějí přežít. Musí plundrovat půdu, kácet pralesy, vybíjet divoká zvířata, znečišťovat vzduch a vodu nikoli proto, že jejich úmysly jsou nevyhnutelně špatné - i když většinou jsou a odtud pramení absurdita spiritualistického intelektuálního dopingu, do kterého je v současnosti ponořena většina Američanů - ale proto, že musí jednoduše přežít. Pouze radikální přestrukturování celé společnosti, včetně jejich antiekoologických stránek, může odstranit tento donucovací společenský systém - nikoli rituály, jóga, nebo terapeutická sezení, hodnotná asi jako některé jejich praktiky, včetně "zlepšování" naší schopnosti vydělávat peníze a "řídít" druhé lidi.

Nejprapodivnějším rysem neomalthusiánství je rozsah, v jakém nás aktivně odrazuje od zkoumání sociálních příčin ekologických problémů a dokonce i to, jakou měrou z nich spíše viní jejich hladové oběti, než ty, kteří utrpení těchto lidí způsobili. Pokud je tedy v Africe hladomor a "populační problém", na vině jsou obyčejní lidé, kteří si dovolují mít příliš mnoho dětí, nebo chtějí žít příliš dlouho - což je argument, jaký před téměř dvěma staletími používal Malthus ve vztahu k anglické chudině. Tento způsob pohledu nejen ospravedlňuje existenci privilegií, ale odliďštuje člověka a degraduje neomalthusiány snad ještě více než oběti zmíněných privilegií.

Řečeno upřímně - neomalthusiáni často lžou. Pokud se na problém populace a potravinových zásob podíváme i z hlediska pouhých čísel, dostaneme se do divokého kolotoče, který popírá neomalthusiánské předpovědi nejen z minulé dekády, ale i z doby před jednou generací. Typické neomalthusiánské výstřednosti, jako určování "míry spotřeby na hlavu" oceli, ropy, papíru, chemikálií a tak podobně, jako například vypočítávání průměrné tělesné váhy příslušníka určitého národa, takže každý muž, žena i dítě údajně "konzumují" výsledný průměr, nám dává zcela falešný obrázek a slouží jen jako pouhá zástěrka pro zatajení existence vládnoucí třídy. Ocel použitá na stavbu válečných lodí, benzín určený k pohonu tanku, nebo papír pokrytý reklamou, může jen těžko vypovídat o tom, kolik toho lidé spotřebují. Spíše se jedná o materiály spotřebované všemi Pentagony tohoto světa, které udržují ekonomiku fungující podle hesla "růst nebo smrt" a mohu dodat, že se jedná o zboží, jehož účelem je destrukce a které má být samo zničeno. Přívál podobných "dat", kterými nás zaplavují neomalthusiánští autoři, je horší než chybný, je přímo zločinný. To samé se týká obřích hypermarketů, zkonstruovaných proto, aby to nás vtlačily své toxické "konzumní" zboží a k nim vedoucích nákladních dálnic. Ignorovat skutečnost, že jsme oběťmi komplexního a naprosto totálního společenského uspořádání, které ovládá hrstka lidí a jen podobná hrstka se před ním může někam utéci, znamená obrazně řečeno hodit přes palubu politické názory obyčejných lidí, jejichž "potřeby" samozřejmě mohou za každé "katastrofální" narušení naší vlastní ekologické katastrofy. S ohledem na množství existujících demografických dat, jsou názory mnoha neomalthusiány podobně zavádějící. Na Západě, zvláště v zemích, jako je Německo, o kterém na konci 40. let neomalthusiáni tvrdili, že jeho populace bude expandovat zcela v nepoměru ke zdrojům potravin, se porodnost snížila pod úroveň úmrtnosti. To samé platí i o Dánsku, Rakousku, Maďarsku a dokonce i o Evropě obecně, včetně katolické Itálie a Irska, kde bychom tradičně očekávali existenci početných rodin. Tradice, které způsobily vznik rozsáhlých, většinou mužských rodin, s jejichž pomocí je vysvětlován vysoký přírůstek počtu obyvatel v Indii a Číně, nejsou tedy neotřesitelné. Spojené státy, o kterých hysteričtí neomalthusiáni před dvěma generacemi tvrdili, že budou muset začít budovat oceánské rafty, se přiblížily nulovému populačnímu růstu a nyní se možná dostaly až pod něj.

Rovněž není pravda, že by zásoby potravin výrazněji zaostávaly za růstem počtu obyvatel. Od roku 1975 stoupla produkce obilovin o 12% a nedávno tak umožnila, aby například i Bangladéš drasticky omezil jejich import. Západoasijské trhy jsou zaplaveny čínskou kukuřicí. Dokonce i "vyprahlá" Saúdská Arábie rozprodává své akumulované zásoby pšenice a ve Finsku mají farmáři takové nadbytky, že z ní vyrábí krmivo pro kozeštinovou zvěř a lepidlo. Takzvaný "nejhorší možný

případ", Indie, mezi léty 1950 a 1984 ztrojnásobila svoji produkci obilovin. Její současný největší problém nespočívá v populačním přírůstku, ale v dopravě obilí z bohatých oblastí do chudých, což v minulosti způsobilo nejen hladomor.

Přestože Lester R. Brown z Worldwatch Institute rozděluje svět na "země, ve kterých je populační přírůstek nízký, nebo dokonce žádný a životní podmínky se zlepšují a země, kde je populační přírůstek strmý a životní podmínky je zhoršují, nebo se k tomu bezprostředně schyluje," neplatí tedy výslednice, že na vině zhoršování životních podmínek je populační růst. K tomuto závěru dojdeme, když se podíváme na Brownova vlastní data a další prameny. Do jaké míry je propast mezi populačním růstem a špatnými životními podmínkami například v Bangladéši, Indii a Pakistánu způsobena strukturou pozemkové držby? V Jižní Asii nevládní 30 milionů zemědělských rodin vůbec žádnou půdu, nebo jen velmi skromný díl, což představuje 40% usedlostí na celém kontinentu. Podobné závěry vyplývají z dat, týkajících se Afriky a v katastrofální míře rovněž i Jižní Ameriky. Vlastnictví zemědělské půdy je nyní ve Třetím světě tak neskutečně nerovnoměrně nakloněné ve prospěch komerčního farmaření a hrstky elitních latifundistů, že již není možné hovořit o "populačním problému" bez toho, abychom situaci dali do souvislosti i s třídním a sociálním problémem.

Rozmotat klubko hrozivých problémů, spojujících hlad se strukturami pozemkové držby, by vydalo na několik tlustých svazků, a to ani nemluvě o souvislostech zlepšování životních podmínek se snižující se křivkou populačního růstu, technologie s potravinářskou výrobou, křehkosti tradičních rodinných vztahů s potřebou žen plně rozvinout své osobnosti, vnitřních občanských válek (často financovaných západními imperialisty) s hladomory a role Světové banky a Mezinárodního měnového fondu se způsoby pěstování plodin. Teprve nedávno se lidé na Západě dostali k pouhým náznakům informací, jakou roli obě instituce sehrály ve vyvolání strašného hladomoru v Sudánu tím, že donutily zemi, aby nahradila pěstování potravinářských plodin v úrodných oblastech pěstováním bavlny.

Část II.

V období před 70. léty tohoto století spočívalo malthusiánství ve všech možných formách na jediné, statisticky ověřitelné formulce - že počet obyvatel expanduje geometricky, zatímco zásoby potravin rostou pouze aritmetickou řadou. Antimalthusiáni ho mohli odmítnout pomocí reálných dat. Argumentace mezi malthusiány a jejich oponenty tak byla založena na empirických studiích a racionálním zkoumání nárůstu počtu lidských bytostí (i přes neschopnost malthusiánů vzít do úvahy sociální faktory, které mohou buď urychlit, či zpomalit sociální růst). Antimalthusiáni mohli empiricky zjistit kvantitu potravin, které máme k dispozici a přistoupit k praktickým krokům směrem k navýšení dodávek a produkce potravin mohla být chápána v pojmech technologického pokroku zvyšujícího produktivitu. Mohla být objevena a dána do užívání nová půda vhodná pro zemědělství, často s minimálními škodlivými dopady. Krátce řečeno: argumenty pro a proti malthusiánství se pohybovali v oblasti racionální diskuse a mohla být případně ověřena jejich pravdivost či nepravdivost.

Dnes se situace podle všeho radikálně mění. V éře agresivního iracionalismu a mysticismu, se předchozí empiricky dosažené výsledky stávají čím dál více nepodstatnými. Osmdesátá léta byla svědkem zrození New Age a dokonce i mystického malthusiánství, které nepoužívá racionalitu už ani k tomu, aby ospravedlnilo svoji vlastní amorálnost a netečnost k lidskému utrpení. Vztah mezi populací a zásobami potravin je naprosto zmystifikován. Právě zde leží hlavní problém současných diskusí o demografii.

Často se tento názor dostává na povrch jako "zbožné" soucítění s lidským utrpením, které může být vymýceno v pravděpodobně "přelidněných" oblastech pomocí antikoncepce. Je to pohled stejně tak upřímný jako naivní. Vzato do důsledků, stává se ale předehrou k ještě horšímu demografickému přístupu, stavícímu se za to, aby populaci, pomalu se propadající do chronického hladomoru, musí být zabráněno se dostat z nejhorského a následně přetížít plně obsazený "záchranný člun" lidstva.

Biocentrismus a malthusiánství New Age

Pokud se předchozí diskuse na téma populace nesly v duchu racionální rozpravy, současná plejáda malthusiánů má sklon nás mystifikovat ohledně vztahu mezi počtem obyvatel a dostupností potravin. Na lidské bytosti je často pohlíženo jako na "rakovinu" biosféry, původce ekologické

katastrofy a celoplanetární destrukce. Země je naopak zbožštěna do postavy všeobjímající Gaii. Ta je obdařena mystickou "vůlí" a nadpřirozenými silami, stojícími proti sociálně abstraktnímu "lidstvu", zbavenému jakéhokoli genderu, třídní příslušnosti, národnosti, nebo sociálního statusu. "Gaia" pak může na toto "naše" sociálně nediferencované "my" seslat odplatu ve formě hladomoru, války a také jedné z posledních novinek v malthusiánském repertoáru pomsty - epidemii AIDS. Tato koncepce je něco více než nesmyslná, je totálně iracionální.

Zakotvení v tomto mystickém rámci, eko-mystičtí malthusiáni post-osmašedesátníci, mají sklon zredukovat lidské neštěstí a jeho sociální příčiny na tuto ekoteistickou apokalypsu. Tradiční malthusiánské matematické hry ustupují z cesty dramatu ve stylu morálky New Age, ve kterém jsou sociální příčiny hladu překryty nedefinovanými nadpřirozenými příčinami. Vše toto se děje ve jménu náboženské verze ekologie - ironicky takové, která je zakotvena k otevřeně antropomorfnímu zosobnění Země jako božské bytosti.

Malthusiánství a většina z jeho pozdějších verzí v podstatě tvrdilo, že lidé se nekontrolovatelně množí jako křečci, až se dostanou na "přirozené hranice", vytvořené konkrétním množstvím dostupných potravin. "Biocentrita" přinesla nový trik - biocentrická koncepce, že lidé mají "vnitřní hodnotu" jako ostatní živí tvorové, znamená podání si ruky s malthusiánstvím. Pokud tedy dojdeme až na ony "přirozené hranice", Gaia pronese "svým" silným hlasem zaklínadlo, že hladovění a smrt musí trvat až do chvíle, kdy bude populace zredukována na "únosnou míru" pro daný region.

Tím, že redukuje potřebu existence sociálních věd na pouhou biologickou zaslepenost, nám biocentrické ztotožnění "vnitřní hodnoty" lidí a ostatních živých tvorů upírá specifickou roli, kterou může koncepční myšlení, morální hodnoty, kultura, ekonomické vztahy, technologie a politické instituce sehrát v definování "únosné míry" osídlení planety na jedné straně a na straně druhé v ovlivňování lidského chování ve všech jeho formách. Socioekonomické faktory jsou se šokující hloupostí znovu odsunuty stranou a jejich místo zaujímá tvrdý biologismus, přirovnávající "vnitřní hodnotu" lidí ke křečkům - nebo, pokud použijeme výběrové kusy z biocentrického arzenálu - k vlkům, medvědům grizzly, pumám a tak podobně.

Z takového jednodimenzionálního myšlení plynou dva důležité závěry. První spočívá v rovnocennosti lidí se zvířaty v duchu jejich "vnitřní hodnoty". Pokud jsou ale lidé na tom co se týče "vnitřní hodnoty" stejně jako křečci, je přinejmenším morálně ospravedlnitelná jejich předčasná smrt. Ta může být dokonce i v rámci "kosmického" běhu věcí biologicky užitečná, což znamená, že Gaia bude šťastná půjde dál svoji cestou. Kontrola počtu obyvatel může zajít dále, než jen k návodům na používání antikoncepce - až k úmyslné lhotejnosti, umožňující "udržitelnou" míru hladomoru, vítající masové vymírání lidí. K takové situaci došlo v Evropě během příšerného irského bramborového hladomoru ve 40. letech minulého století, kdy vymřely v řadě případů celé rodiny v neposlední řadě i díky malthusiánským argumentům proti "zasahování" do "přirozeného řádu věcí."

Ještě se uvidí, jestli biocentrické mystické srovnávání lidí a křečků vydláždí cestu k nové Osvětlení. Byly však důrazně vysloveny morální důvody pro, ponechání milionů lidí smrti hladem, což je arrogantně obhajováno ve jménu "ekologie".

Druhým závěrem, vyplývajícím z biocentrického mysticismu, je pokus odmítnout lidské zásahy do přírody jako takové. Mezi mnoha biocentristy panuje otevřená shoda v přesvědčení, že role člověka v přirozeném světě je ve své podstatě destruktivní a "Gaia sama dobře ví, co má dělat." Pomocí této mystické koncepce "věducí" Gaii, mající vlastní nadlidskou osobnost, bychom mohli snadno ospravedlnit nedávné zemětřesení, které zabilo desítky tisíc Arménů, jako "odpověď Gaii" na přelidnění.

Není proto překvapivé, že vybrané zelené skupiny, které učinily z biocentrismu ústřední bod své filosofie, směřují k pasivnímu mysticismu. Heideggerova bezmyšlenkovitá "otevřenost bytí", Spinozův fatalismus a nejrůznější asijské teologie, nás zvou, abychom spočinuli v tupé útěše - to vše se stalo natolik módním, že ekologické záležitosti jsou podbarvovány mysticismem. Zmítáme se tak v uzavřeném myšlenkovém světě, ve kterém je lidská činnost podřízena silám, pocházejícím z nadpřirozena povětšinou mytické povahy. Výsledkem je skutečnost, že naše činy přestávají mít jakoukoli souvislost s konkrétními sociálními podmínkami.

Právě ve chvíli, kdy potřebujeme nejvyšší možnou soudržnost myšlení a racionálního pohledu na věc, abychom vyřešili obrovské ekologické problémy, ohrožující samu stabilitu planety, chce se po nás, abychom se pokořili před naprosto záhadnou "vůlí Gaii", sloužící k tomu, aby paralyzovala naši vůli a zatemnila naše vnímání náboženským blouzněním. Schopnost odhalit protiklady obsažené v této mentalitě je zablokována nábožensky znějícími výzvami k příklony k

mysticismu, který zakazuje logiku a racionální uvažování.

Když může prominentní ekologický básník, který se přiklonil k hlubinné ekologii, prohlásit (jak podle svědků učinil), že pokud chce lidstvo koexistovat s medvědy grizzly a sekvojemi, pak bude muset být populace státu Kalifornie omezena na jeden milion lidí, vyvstává další dilema. Faktorem determinujícím úroveň udržitelné lidské populace již není materiální "únosnost" té které lokality. Sama "únosná míra" je dematerializována a znovu definována eko-mystickým způsobem jako "divočina", obdařená nadlidskými, ba dokonce mysteriózními vlastnostmi. Zdá se, že již lidé nebudou vytěšňovat divočinu, ale divočina bude vytěšňovat lidi.

Postavit "původní" divočinu proti lidem a sociální "druhé přirozenosti" lidstva, je zcela atavistické. Tento pohled se zakládá na mýtu, že lidstvo je cizorodým prvkem v přírodní evoluci a dokonce, že lidská sociální "druhá přirozenost" nemá žádný vztah k "prvotní přirozenosti", již dostatečně osvětlené biologii.

Mystičtí malthusiáni

Před dvěma lety považovalo osvícenectví lidstvo alespoň potenciálně za projev přírody par excellence a jeho místo v přírodě bylo naprosto odpovídající, do jaké míry byla společnost racionální a humánní. Dnes slyšíme něco docela jiného. "Pokud by měl lidský druh vymřít", prohlásil David Foreman, "neuroním pro něj jedinou slzu." Je to sice neskutečně absurdní názor, ale není ojedinělý. Je dokonce obsažen ve většině myšlenek, kolujících mezi eko-mystiky a eko-theisty.

Co je skutečně důležité, je skutečnost, že jakmile umístíme medvědy grizzly na stejnou úroveň s lidmi ve jménu biocentrismu - a já v žádném případě nejsem obhájce vyhubení grizzlyů vidíme, že to není projev větší citlivosti k životu obecně, ale ohluchnutí naší mysli k lidskému trápení, vědomí, osobnosti a schopnosti lidských bytostí vědět a chápat takovým způsobem, ke kterému se nemůže přiblížit žádná jiná životní forma. V období rozsáhlého potlačování osobnosti a vlády iracionalismu, přestává mít lidská osobnost a racionalita jakoukoli hodnotu.

Obdiv k přírodě a dokonce ani respekt k ostatním formám života nám neposkytuje žádnou záruku, že se lidé vejdou do okruhu mystického "života", ať již říká dnešní sbírka eko-mystiků a eko-theistů cokoli. Klasický příkladem toho, co Robert A. Pois naval "prostičkou variací na mysticismus" je nacistické hnutí. Nacismus byl ale něco více než prostičký. Hitlerův Mein Kampf obsahuje rigidní a dokonce i "kosmický" pohled na věc: "Tato planeta kdysi miliony let plula éterem bez přítomnosti lidských bytostí a jednoho dne k tomu může dojít znovu, pokud člověk zapomene, že za svoji vyšší existenci nevděčí myšlenkám několika pomatených ideologů, ale poznání a bezohlednému uplatnění jasných a tvrdých přírodních zákonů." Alfred Rosenberg, typický ideolog nacismu, se zuřivě stavěl proti židovskému "dualismu" a oslavoval neopohanský panteismus za to, že "přemostil propast mezi duchem a hmotou pomocí zbožštění přírody," jak shrnuje celou věc Pois. Přesně toto vyjadřování můžeme na různé úrovni najít v pracích dnešních hlubinných ekologů, eko-mystiků a eko-theistů, kteří by se jistě chtěli vyhnout jakékoli asociaci s nacismem a kteří by prokazovali svoji nevinnost tradicí jimi vytvářenou.

Heinrich Himmler, který nasadil celou mašinérii SS v rozsáhlé operaci určené k systematickému vyvraždění milionů lidí, se tohoto názoru striktně držel. V kulminačním bodě nacistické genocidy, v červnu 1942, řekl v Berlíně shromážděným pohlavárům SS, že "člověk není nic zvláštního." Je ironické, že jeho mrazivé odmítnutí humanismu se zrcadlilo v jeho vášnivé lásce ke zvířatům. Jednou si tedy postěžoval lovcovi Felixu Karstenovi: "Jak můžete Herr Karsten nacházet potěšení ve střílení ze zálohy na ubohá stvoření, vystupující z přítmi stromů, nevinná, bezbranná a ničeho si nevědomá. To je sprostá vražda. Příroda je přece tak neskutečně krásná a každé zvíře má právo na život." Podobná posedlost "právy zvířat" je často jen odvrácenou stranou misantropie. Nenávisť k lidstvu je dokonce často doprovázena obdivováním zvířat přesně tak, jako je nenávisť k civilizaci doprovázena přecitlivělým "naturalismem".

Zabýval jsem se snovým světem nelidského "naturismu", abych poukázal na to, po jak tenkém ledě dnes kráčí mnoho eko-mystiků, eko-theistů a hlubinných ekologů a na nebezpečí, když ještě více odlidštíme již beztak "otupělou" veřejnost, jak řekl Christopher Lash. Jak napovídají denunziace latinské "genetické méněcennosti" a dokonce i "hebrejských pověr", pocházející od Edwarda Abebyho, nejsou oni sami uchráněni před svými vlastními pověrami. Pokud se promíchá s mysticismem, nahrazujícím lidskou schopnost stát se racionálním hlasem přírody všemocnou Gaiou, eko-theismem, upírajícím lidem jejich jedinečné místo v přírodě, stává se pověra vysoce explozivní.

Obdiv k přírodě nám v žádném případě nezaručuje, že příslušní věřící budou obdivovat život všeobecně a obdiv k ne-lidským formám života vůbec nezaručuje, že lidský život bude

respektován tak, jak si zasluhuje. Je to pravda zvláště tehdy, pokud je zmíněný obdiv zakořeněn ve zbožštění - stává se z něj servilní obdiv - v jakékoli formě, zvláště když se stává náhražkou sociální kritiky a akce.

Demografie a společnost

Byl to Marx, kdo vyslovil zásadní názor, že každá společnost má svůj vlastní "populační zákon". Když buržoazie začala potřebovat lidskou pracovní sílu, aby mohla uvést své industriální inovace, stal se život náhle mnohem více "posvátným" a trest smrti byl stále více omezen pouze na vraždu. Předtím mohla být v Bostonu pověšena obyčejná žena zato, že ukradla pár bot. V éře automatizace a automatických výrobních zařízení, se lidský život znovu stává laciný bez ohledu na všechnu úctu projevovanou obětím válek. Hitler byl dokonce mnohem více než svým mystickým "naturismem" veden sociální logikou, zahrnující odlidnění určitých území, promíchanou s patologickým antisemitismem. Demografická politika je vždy výrazem sociální politiky a typu společnosti, ve které daná populace žije.

Nejvíce znepokojujícím rysem teoretiků hlubinné ekologie, vůdců Earth First!, eko-mystiků a eko-theistů, je důraz, se kterým odmítají důležitost sociálních faktorů ve spojení s problémy ekologie a demografie dokonce i když je pojmu některým ze svých nejpomatenějších způsobů odpovídajících mentalitě střední třídy. Je to velice pohodlné, ať již co se týče lehkosti, s jakou jsou jejich názory přijímány v současném období sociální reakce, nebo zarážející přihlouplosti jejich názorů samotných v kontextu dnešního období naivity a sociální negramotnosti.

Seriózní demograf William Petersen v nedávném čísle časopisu "The American Scholar" opatrně vyslovil to, co nazývá "některými základními pravdami o populaci." Zdůrazňuje, že v procesu vyvolání posledních hladomorů mohly sehrát větší roli důvody politické, než ekonomické a dokonce ekologické. "Mosambik, nedávno uvedený jako nejchudší země na světě, má úrodnou půdu, hodnotná ložiska surovin a krásné pobřeží," poznamenává. "Skutečnost, že během posledních let se jeho hrubý domácí produkt snížil na polovinu a zahraniční dluh vzrostl o 2,3 miliardy dolarů, musíme připsat jeho komunistické vládě a destabilizujícím snahám sousedící Jihoafrické republiky. Z celkové populace zhruba čtrnácti milionů lidí je více než jeden člověk z deseti potenciální uprchlík, utíkající před občanskou válkou bez možnosti někde nalézt útočiště."

Ještě více do očí bijícím příkladem je Sudán, země kdysi oslavovaná pro svoji úrodnost. Dnes je Sudán příšerným příkladem špatného hospodaření, což je částečně výsledkem britského kolonialismu a jeho důrazu na pěstování bavlny a půjček Světové banky na rozvoj agrobyznysu. Na konci 70. let začala Světová banka vyvíjet tlak na zvýšení produkce bavlny, aby se urovnala platební bilance, následoval dopad zvyšujících se cen ropy na vysoce mechanizované formy zemědělství, znatelný pokles pěstování potravinářských plodin a toto všechno způsobilo jeden z nejděsivějších hladomorů v Severní Africe. Interakce klesajících cen bavlny na mezinárodním trhu, zásahů Světové banky a pokusů o dovoz americké pšenice, kterážto obilovina mohla být snadno pěstována přímo v Sudánu, pokud by země nebyla přinucena k pěstování technických plodin pro světový trh - má na svědomí nespočet případů smrti hladem a vyvolala masovou sociální demoralizaci.

Toto drama obvykle vysvětlované malthusiány jako "důkaz" efektu populačního růstu, nebo eko-mystiky jako apokalyptická odplata "Gaii" za patrně hříšné zneužívání Země, se odehrává ve většině zemí třetího světa. Třídní konflikty, které s největší pravděpodobností stojí u prvořadých problémů hladovějících lidí, jsou malthusiány převedeny na demografické problémy stavějící vyhladovělé vesničany proti takřka stejně zuboženým obyvatelům měst a uprchlé bezzemky proti zemědělcům v takřka stejném postavení, obdělávajícím malá políčka - což vše staví Světovou banku, americký agrobyznys a nenasytnou buržoazii mimo kritický rámec.

Dokonce i ve vyspělém světě, kde začíná počet starších lidí převyšovat mladou generaci, hrozí lobby jako například "Americans for Generational Equity (AGE)", že postaví hráz mezi příjemce důchodových dávek a čerstvě dospělou mládež, která údajně "všechno platí". Podobné zájmové skupiny neříkají takřka nic o podstatě ekonomického systému, korporacích, či šílených výdajích na zbrojení a výzkum bezpečnostních technologií, pohlcujících obrovské sumy a nenahraditelné zdroje.

Populace může expandovat z mnoha důvodů, které mají mnohem méně co do činění s biologií, než kapitalistickou ekonomikou. Zničte tradiční kulturu - její hodnoty, víry a smysl identity - a populační nárůst může předstihnout dokonce i nesmírně vysokou úmrtnost v předindustriálním věku. Může se dokonce snížit průměrná doba života, zatímco absolutní počet obyvatel znatelně vzroste. Přesně k tomuto došlo během nejhoršího období průmyslové revoluce, uprostřed smrtelně nebezpečné pandemie tuberkulózy a cholery, ani nemluvě o strašlivých pracovních podmínkách,

kteří opakovaně ztenčovaly řady právě vznikajícího proletariátu. Ekologie, "míra únosnosti" konkrétního regionu i celá "Gaia" mají jen pramálo společného se sociální demoralizací a rozpadem kulturních omezení reprodukčního procesu v období demografických změn. Rozhodujícími faktory jsou struktura ekonomiky a proces vykořisťování zblázněného venkovského obyvatelstva, ať již se v "kosmickém" světě eko-mysticismu a hlubinné ekologie mohou jevit jakkoli všedně a pozemsky.

Podmínky se ale mohou stabilizovat a na základě vyšší životní úrovně může nastat relativně vyvážená demografická situace. Objevují se naprosto nové faktory, které mohou způsobit záporný populační růst. Nemám na mysli pouze trend, směřující k malým rodinám a kultivovanějším způsobům života, zájem o rozvoj individuálního dítěte, než velkého počtu potomků, ale především hnutí za osvobození žen a aspirace mladých žen na to, aby byly něčím více, než jen automaticky narození dětí.

V období demografických změn v sobě přechod od tradičních zemědělských ekonomik k těm modernějším, industrializovaným a urbanizovaným, zahrnuje i změnu podmínek způsobujících vysokou plodnost i vysokou úmrtnost na nízkou plodnost a nízkou úmrtnost. George J. Soltniz, seriózní demograf, nazval tento přechod "nejširším a nejlépe historicky zdokumentovatelným trendem moderní doby." K této charakterizaci ovšem musíme dodat jednu zásadní věc: potřebu zlepšit životní podmínky nositelů oné změny - k čemuž obecně došlo zásluhou hnutí námezdně pracujících, sociálně angažovaných osobností, samaritánů, zdravotníků a radikálních organizací. Pokud ještě nedošlo k demografickému posunu ve Třetím světě, je to kvůli tomu (jak uvedl stoupenec teorie populační bomby David Brower), že semifeudální elity, vojenští satrapové a krvežíznivá domácí buržoazie tvrdě potlačují hnutí za sociální změnu. Fakt, že koncepce demografického přechodu byla nedávno prostě odepsána bez jediného pokusu objasnit existenci hnijících slumů, obklíčujících největší města světa, je důkazem neuvěřitelné krátkozrakosti a myšlenkové otupělosti hlubinné ekologie a stoupenců eko-mysticismu a eko-theismu.

Mezitím relativní vylepšení materiálních podmínek života ve vyspělém světě nezpůsobilo populační explozi, kterou by někdo přirovnal ke křeččkům a masačkám, ale spíše pokles populačního přírůstku do záporných čísel. V Západní Evropě, kde před několika desítkami let malthusiáni předvíдали zejména v Británii a Německu expandující počet obyvatel a doprovodné hladomory, má podstatná část obyvatel daleko k tomu, aby hladověla, úroveň porodnosti v Německu, Dánsku, Rakousku a dokonce i katolické Itálii buď klesla pod nulu, nebo se k ní blíží. Na druhé straně produkce potravin se populačnímu růstu vyrovnala a překonala ho. Produkce obilovin od roku 1975 stoupla o 12%. Dokonce i Indie, "ztracený případ", mezi léty 1950 a 1984 ztrojnásobila svoji produkci obilovin.

Většinu souvislostí mezi populačním růstem a špatnými životními podmínkami je možné připsat struktuře pozemkové držby. V Jižní Asii, oblasti s nejvyšším populačním přírůstkem, 30 milionů zemědělských rodin buď nevlastní vůbec žádnou půdu, nebo jen velmi malý díl. Podobné podmínky panují v Africe a Latinské Americe. Pozemková držba je ve Třetím světě natolik nakloněná komerčnímu farmaření a zájmům elitních vlastníků, kteří proměnili zemědělské obyvatelstvo na zdánlivě nevolníky, že již není možné hovořit o "populačním problému" v čistě matematických pojmech, což by znamenalo obhajovat neskutečně hrozné třídní a sociální rozdíly.

Stane se ekologie bezcitnou vědou?

Pokud ji zbavíme sociálního základu, může se ekologie stát skutečně bezcitnou vědou. Ať již starší či současní malthusiáni se často vyznačují prázdnotou ducha, která naprosto zapadá do yuppie atmosféry osmdesátých let. Vezměte si například následující citát z knihy Williama Vogta "The Road to Survival", práce prominentního biologa, vydané asi před jednou generací: "Efektivním, i když drastickým prostředkem znovuoživení se pralesů a savan bude rozsáhlá bakteriologická válka." V ještě více šokující pasáži dodává, že "Organizace pro potraviny a zemědělství v rámci Spojených národů, by neměla posílat potraviny loděmi, aby například každý rok udržela naživu deset milionů Indů a Číňanů, takže za pět let by mohlo vymřít padesát milionů lidí", což je opravdu krutá "velkorysost", nesoucí se malthusiánskou literaturou osmdesátých let. Fakt, že tato předpověď, sejně jako mnoho dalších, které utrousili starší malthusiáni, byla naprosto pomýlená a nezodpovědná, se zdá nijak neovlivnil následující malthusiánské generace.

Recepty podobné Vogtovi se odvozují ze společenské nálady šedesátých let, kdy ve Třetím světě začaly vřít neudržitelné občanské nepokoje a proces studené války si vyžadoval nové politické uspořádání. Rok 1968 nebyl pouze vrcholem radikální politiky, ale i počátkem politiky reakční. Prvním projevem posunu doprava se v tomto roce stalo vydání a strmě stoupající i klesající popularita knihy Paula R. Ehrlicha "The Population Bomb", která se dočkala třinácti vydání v

pouhých dvou letech a porodila armádu malthusiánských stoupců teorie "populační bomby".

Skutečnost, že hlubinní ekologové George Sessions a Bill Devall nazývají Ehrlicha "radikálním ekologem" hraničí s černým humorem. Kniha se stále čte jako hurikán vypuštěný z řetězu, šílený výbuch zášti a nenávisti. Ehrlich začíná popisem lidského neštěstí v Dilí, ve kterém "lidé" (tento výraz je v pohrdavém smyslu použit na začátku takřka každé strany) "obtěžují, hádají se a křičí... cpou své napřažené ruce do oken taxíku, žebrají..kálejí a močí." a on i jeho rodina omdlévají hnusem, když vidí "lidi, lidi, ještě jednou lidi a nic než samé lidi." Mám z toho nepochybně společně s většinou amerických čtenářů pocit, že žijeme v poněkud jiném světě, než Ehrlich, ve svém pohodlném univerzitním městečku Stanfordské univerzity. Říkají nám, že skrze výše zmíněné Ehrlich "pocítil přelidněnost na vlastní kůži", což je pocit na zvracení prostupující celou knihou.

Náš "radikální ekolog" pak vybuchuje šílenstvím se svojí misantropií. Třetí svět je odosobněn do komputerovaných zkratk jako UDC (Underdeveloped countries), pokrok v medicíně je popsán jako forma "kontroly úmrtnosti" a problémy znečištění mohou být připsány faktu, že žije "příliš mnoho lidí." (zdůrazněno autorem) Hrůzostrašné scénáře před námi rozehrávají divadlo, kterému viditelně chybí jakékoli zmínky o existenci kapitalismu, nebo dopadu neustále expandující ekonomiky "růst nebo smrt" na všechny sociální záležitosti. Vedle obvyklých požadavků na zvýšení daňové zátěže pro ty, kteří "plodí" příliš mnoho dětí, potřebu antikoncepce a rodinné výchovy, je ústředním bodem celé knihy Ehrlichův požadavek na ustavení "silné vládní agentury". Čteme: "Měla by být založena Federální agentura pro populaci a životní prostředí, *mající moc podniknout jakékoli nezbytné kroky*, aby ve Spojených státech byla učiněna přítrž rychlé devastaci našeho přírodního prostředí. Kniha byla velice populární zvláště během Nixonovy administrativy. Pokud bychom měli přesto ještě nějaké pochybnosti, Ehrlich nám připomíná, že "*Represivní silou* proti ničení přírody musí být mocná výše zmíněná agentura." (oba citáty zdůraznil MB) Byznysmeni mohou mít radost z toho, jak Ehrlich cituje Spenglera: "Je nejvyšší čas, aby se obchodníci přestali dívat na čápa jako na ptáka, co přináší štěstí do domu."

"The Population Bomb" vrcholí v pasáží, kde Ehrlich pozitivně hodnotí to, co je dnes známo jako "etika triády". Autor nám vysvětluje, že se tato myšlenka odvozuje od vojenské strategie: "Jednoduše řečeno: pokud oběti zahltní polní obvazistě tak, že se početně omezený personál nemůže postarat o všechny, musí být učiněno rozhodnutí, kdo bude ošetřen. Všichni přichodzí ranění jsou rozděleni do tří kategorií. V první se nacházejí ti, kteří jistě zemřou bez ohledu na jakoukoli pomoc. Ve druhé jsou ti, kteří přežijí bez ohledu na poskytnutou péči. Ve třetí jsou ti, kteří přežijí jen tehdy, pokud se jim dostane potřebného ošetření." Ehrlichova teorie je ovšem založena na předpokladu, že "lékařský tým" má omezený počet členů a jejich diagnóza není politicky zabarvená, například co se týče skutečnosti na které straně fronty studené války se pacientova země nachází.

Malthusiáni New Age nečiní takřka žádné pokusy, aby promysleli svá východiska, natož aby se ptali na možné následky. Pokud uznáme premisu, že všechny formy života se vyznačují stejnou "vnitřní hodnotou", jak tvrdí hlubinné ekologové, co bude následovat, jestliže přiznáme stejné právo na život moskýtům, přenášejícím malárii a mouchám tse-tse stejně jako velrybám a medvědům grizzly ? Mohou nastat komplikace. Můžeme nechat bez povšimnutí například bakterii, která by vyhubila veškeré šimpanze, protože má rovněž stejnou "vnitřní hodnotu" ? Měli by se lidé, mající možnost uchránit šimpanze od smrtelných chorob, stáhnout zpět, aby "nenarušili" mystické úmysly Gaii ? Kdo bude rozhodovat, jaký lidský zásah do přírody je "opodstatněný" a jaký je už "neoprávněný" ? Do jaké míry můžeme považovat uvědomělé, racionální a morálně podložené zásahy do přírody za "nepřirozené", zvláště pokud si uvědomíme dlouhý vývoj života směrem k osobnosti a v konečném smyslu k lidskému intelektu? Do jaké míry můžeme vůbec pohlížet na lidstvo jako na jeden živočišný druh, jehož sociální život je prostoupen hierarchií, dominací, předsudky založenými na pohlaví, třídním vykořisťováním a rasovou diskriminací?

Demografie a společnost

Je důležité, abychom o demografii přemýšleli v sociálních pojmech a tato skutečnost se stává ještě viditelnější, pokud se zeptáme, jestli by ekonomika "růst nebo smrt", nazvaná kapitalismus, skutečně přestala plundrovat planetu, pokud by byla světová populace omezena například na jednu desetinu současného počtu? Přestaly by dřevařské společnosti, důlní koncerny, ropné kartely a agrobyznys ohrožovat sekvojové pralesy a rozsáhlé porosty jehličnanů a grizzlyové by se tak mohli cítit bezpečněji, dokonce i kdyby přes potřeby kapitalismu ve svém vlastním zájmu akumulovat a vyrábět, byla populace státu Kalifornie omezena na jeden milion lidí?

Odpovědí na tyto otázky je kategorické NE. Na Západních prériích byla vyvražděna

ohromná bizoní stáda dávno předtím, než byly tyto oblasti osídleny farmáři a extenzivně využity rančery. To vše v době, kdy celkový počet obyvatel Spojených států dosahoval sotva úrovně šedesáti milionů lidí. Příčinou zmizení velkých bizoních stád nebyly ani lidské zásahy do krajiny, ani přelidnění. Nyní musíme odpovědět na otázku co vlastně určuje "míru únosnosti" naší planety, protože kvůli existenci současné predátorské ekonomiky ani nevíme, jak můžeme určit prostou číselnou rovnováhu mezi určitým počtem lidí a danou lokalitou.

Všechny statistiky, dnes vypočítávané nejrůznějšími demografy, jsou do značné míry podmíněny množstvím zamlčených hodnot, jako například touhou po existenci nedotčené "divočiny", nebo jen po větší rozloze plání a savan, či pastorální koncepcí přírody, nebo láskou k zemědělské krajině. Během minulých staletí se chápání podstaty "přírody" tak široce proměňovalo, že bychom se klidně mohli zeptat, jestli je dokonce "přirozené" vylučovat lidský druh - vrcholný produkt přírodní evoluce - z našich koncepcí přirozeného světa, včetně takzvané "panenské" divočiny.

Zdá se to být dostatečně jasné: "divočina", která musí být chráněna před lidskými zásahy, se již sama stává produktem lidské intervence, již není "divoká", pokud ji někdo musí strážit, stejně jako kultura přírodních národů není doopravdy autentická, pokud musí být zaštitěna před následky "civilizačního vývoje". Již dlouhý čas uplynul od té chvíle, kdy jsme žili ve světě, ve kterém byla evoluce a osud většiny živočišných druhů na této planetě určován jen čistě biologickými faktory.

Pokud nebudou tato problematická témata, ovlivňující moderní demografické myšlení vyjasněna a nebudou plně prozkoumány sociální důsledky jejich případného uplatnění i jejich samotné kořeny, pohybují se malthusiáni v ekologickém vakuu, které zaplňují extrémně nebezpečnými myšlenkami. Stačí udělat jen velice malý krok od psaní antisemitských dopisů židovským kožešníkům ve jménu "práv zvířat", ke sprejování svastik na židovské chrámy a synagogy.

Eko-mystici, eko-theisté a hlubinní ekologové zavádějí do diskuse o demografii naprosto nesouvisející faktory a vytvářejí tak velice složitou situaci. "Gaia" je vším, čím zrovna chceme, aby byla: démonickou bohyní pomsty či milující matkou, homeostatickým mechanismem či mystickým duchem, personifikovaným božstvem či panteistickým principem. Ve všech těchto rolích může "Ona" být snadno použita k rozšiřování misantropického poselství nenávisti k našemu vlastnímu druhu, nebo v horším případě, nenávisti k určitým etnickým skupinám a kulturám, což může mít takové následky, na které nemohou dohlédnout ani "její" nejpozitivněji naladěné, upřímné a pacifistické ovečky. Naprosto svévolné rysy eko-mystického a eko-theistického myšlení, často bez jakýchkoli sociálních souvislostí, činí z většiny diskusí o populačním problému, nesoucí se v duchu New Age a "nového paradigmatu", velice zamotanou, ale potenciálně velice nebezpečnou záležitost.